

Kommunal- og moderniseringsminister
Nikolai Astrup

Dato: 2. november 2020

Innspill til regjeringens handlingsplan for bærekraftsmålene

Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv takker for muligheten til å komme med innspill til regjeringens arbeid for å oppnå bærekraftsmålene.

Næringslivet har en helt sentral rolle i arbeidet for å oppnå bærekraftsmålene. En forutsetning for å komme i mål med bærekraftsagendaen er at næringslivet opptre ansvarlig og i tråd med det internasjonale rammeverket for ansvarlig næringsliv, som OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og ILOs kjernekonvensjoner. Kontaktpunktet mener det er viktig at dette gjenspeiles i regjeringens handlingsplan.

Kontaktpunktets innspill til handlingsplan for bærekraftsmålene i henhold til departementets punkter

Målgrupper for Kontaktpunktets innspill til handlingsplan for bærekraftsmålene er myndigheter og næringsliv, som inkluderer alle bedrifter uavhengig av størrelse og offentlig virksomhet. Målet er å oppnå en god forståelse for sammenhengen mellom ansvarlig næringsliv og mulighetene for å oppnå bærekraftsmålene.

For at dokumentet skal bli et **nyttig verktøy** for disse målgruppene er det viktig å legge internasjonale standarder til grunn, som OECDs retningslinjer, FNs veiledende prinsipper og ILOs kjernekonvensjoner, samt å referere til praktiske veiledere som OECDs sektorveiledere og OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger.¹ Aktsomhetsvurderinger inkluderer risikokartlegging, handlingsplaner og rapportering.

En **utfordring** for oppnåelse av bærekraftsmålene er lav kjennskap blant norske bedrifter til internasjonale standarder for ansvarlig næringsliv. Skal man nå bærekraftsmålene innen 2030 er det en forutsetning at både myndigheter og næringsliv lever opp til regjeringens forventninger om et ansvarlig næringsliv. Ledende aktører på feltet ansvarlig næringsliv understreker at

¹ Se oversikt over OECDs veiledere på Kontaktpunktets nettside:
<https://www.responsiblebusiness.no/oecd-sektorveiledere/>

beskyttelse av og respekt for menneskerettigheter, faglige rettigheter, miljø- og klimahensyn og generelt ansvarlig forretningsdrift er uløselig knyttet til oppnåelse av bærekraftsmålene.

Ved å følge krav om aktsomhetsvurderinger, som ligger i internasjonale standarder for ansvarlig næringsliv, vil det bidra til bedre **måling og rapportering** i alle sektorer. Aktsomhetsvurderinger er en kontinuerlig prosess hvor gjennomføring og resultater skal måles og åpent rapporteres om, som grunnlag for stadig utvikling og forbedring.

Kontaktpunktet mener at en handlingsplan for bærekraftsmålene og **konkrete tiltak** må være samstemt med regjeringens forventninger til et ansvarlig næringsliv. Handlingsplanen bør derfor være tydelig på at et ansvarlig næringsliv er en forutsetning for bærekraftarbeidet og at regjeringen forventer at:

- norske selskaper kjenner til og etterlever OECDs retningslinjer og FNs veiledende prinsipper
- norske selskaper gjennomfører aktsomhetsvurderinger for å kartlegge risiko for negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø.

Handlingsplanen bør også understreke regjeringens ansvar for å fremme et ansvarlig næringsliv i bærekraftsarbeidet ved å:

- gjøre det klart at staten ved inngåelse av samarbeidsavtaler, som inngår i bærekraftsarbeidet, vil kreve at selskaper følger regjeringens forventninger om å etterleve internasjonale standarder og gjennomføre aktsomhetsvurderinger for hele verdikjeden
- samkjøre handlingsplanen for bærekraftsarbeidet med Nasjonal handlingsplan for næringsliv og menneskerettigheter²
- styrke veiledning på ansvarlig næringsliv.

Siste punkt om styrket veiledning er også særlig relevant som oppfølging av Etikkinformasjonsutvalgets lovforslag om virksomheters åpenhet om leverandørkjeder, kunnskapsplikt og aktsomhetsvurderinger, som vil bidra positivt til bærekraftsarbeidet i Norge.

Ansvarlighet er en nødvendig og positiv kraft i bærekraftsagendaen

Ifølge FNs arbeidsgruppe for næringsliv og menneskerettigheter er beskyttelse av og respekt for menneskerettighetene helt essensielt for å oppnå bærekraftsmålene.³ OECD understreker at implementering av standarder og prinsipper for ansvarlig næringsliv kan hjelpe selskaper med å operasjonalisere bærekraftsmålene og prioritere de områder hvor de kan ha størst

² De to første punktene er i tråd med anbefalinger fra FNs arbeidsgruppe for næringsliv og menneskerettigheter, se: UNWGBHR (30. juni 2017) Information note: The business and human rights dimension of sustainable development: Embedding “Protect, Respect and Remedy” in SDGs implementation.

https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/Session18/InfoNoteWGBHR_SDGRecommendations.pdf
UNWGBHR (19. juli 2019) Report of the Working Group on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises: “Policy coherence in government action to protect against business-related human rights abuses”. <https://undocs.org/en/A/74/198>

³ UN Working Group on Business and Human Rights (30. juni 2017) The business and human rights dimension of sustainable development: Embedding “Protect, Respect and Remedy” in SDGs implementation. https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/Session18/InfoNoteWGBHR_SDGRecommendations.pdf. Se også Frode Elgesem og Njål Høstmælingen (2019) Næringsliv og menneskerettigheter, Universitetsforlaget, kap. 4.

påvirkning.⁴ OECDs retningslinjer er mer omfattende enn FNs veiledende prinsipper og har blant annet et kapittel om miljø og om sysselsetting og forholdet mellom partene i arbeidslivet. I kontaktpunktsystemet har en stor del av sakene gjeldt arbeidstakerrettigheter og faglige rettigheter, og i dag ser man flere klagesaker mot selskaper som inkluderer spørsmål om miljø og klima. Det nederlandske kontaktpunktet har behandlet en klagesak som er direkte relatert til bærekraftsmål 13 om å stoppe klimaendringene. Kontaktpunktet la klimamålene i Parisavtalen til grunn for å forplikte selskapet etter miljøkapittelet i OECDs retningslinjer.

Mange selskaper har omfavnet bærekraftsmålene og ser sitt ansvar for å bidra til 2030-agendaen. Samtidig er flere aktører, som OECD, FN og sivilsamfunn, bekymret for selskapers tilnærming til bærekraftsmålene. John Ruggie, forfatter av FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, ser en tendens til at selskaper håndplukker visse bærekraftsmål basert på risiko og forretningsmuligheter for selskapet, i stedet for å vurdere hvordan de best kan bidra til oppnåelse av alle målene på en måte som inkluderer verdens svakeste og mest marginaliserte grupper.⁵ Denne bekymringen deles av en gruppe uavhengige FN-eksperter som understreker at bærekraftsmålene ikke kan eller skal gå på bekostning av statens menneskerettslige forpliktelser eller næringslivets ansvar for å respektere menneskerettighetene og ikke å gjøre skade.⁶

Etikkinformasjonsutvalgets forslag til lov om virksomheters åpenhet om leverandørkjeder, kunnskapsplikt og aktsomhetsvurderinger påpeker sammenhengen mellom ansvarlig næringsliv og bærekraftsmålene og understreker at «noe av det viktigste næringslivet kan gjøre for å nå bærekraftsmålene, er å sørge for anstendige arbeidsforhold i sine leverandørkjeder».⁷ I Hovedavtalen mellom LO og NHO understrekes også betydningen av et anstendig og bærekraftig arbeidsliv. Partene oppfordrer aktuelle bedrifter til å legge de prinsipper OECDs retningslinjer og FNs Global Compact bygger på til grunn for sin virksomhet hjemme og ute.⁸ John Ruggie eksemplifiserer hvordan anstendig arbeidsliv vil ha positive ringvirkninger for en rekke av bærekraftsmålene:

A concerted effort by business to respect the human rights of workers in their global value chains would have two transformative effects. First, by helping to ensure that people are paid a living wage, that men and women workers are treated with equal dignity and provided equal opportunity, that their rights to organize and bargain collectively are respected, their health and safety on the job and in their communities protected, and so on, business would uplift those people's situation significantly. It would enable them to lead decent lives and contribute to their own wellbeing as well as

⁴ OECD (2019) Responsible Business Conduct and the Sustainable Development Goals. <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-and-the-sustainable-development-goals.pdf>

⁵ John Ruggie (november 2016) Making Globalization Work for All: Achieving the Sustainable Development Goals Through Business Respect for Human Rights. <https://shiftproject.org/making-globalization-work-for-all-achieving-the-sustainable-development-goals-through-business-respect-for-human-rights/>

⁶ UN Office of the High Commissioner of Human Rights (12. juli 2016) 2030 Development Goals: "No one should be left behind, and no human right ignored" – UN experts. <https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=20262&LangID=E>

⁷ Utredning fra Etikkinformasjonsutvalget (høsten 2019) Åpenhet om leverandørkjeder. Forslag til lov om virksomheters åpenhet om leverandørkjeder, kunnskapsplikt og aktsomhetsvurderinger. <https://www.regjeringen.no/contentassets/6b4a42400f3341958e0b62d40f484371/195794-bfd-etikkrapport-web.pdf>

⁸ Hovedavtalen LO- NHO 2018-2021, paragraf 16-6. <https://www.lo.no/hovedavtalen/>

their country's development — while also increasing the global consumer base of business.

I hasten to add that this focus involves not only SDG 8 (decent work and economic growth). It would also have positive effects on SDG 1 (poverty), 2 (hunger), 3 (health), 4 (education), 5 (gender equality), 6 (water and sanitation), 10 (reduced inequalities), 11 (sustainable communities), and in some respects even SDGs 14 and 15 (life below water and on land). I strongly suspect that the scope and scale of the positive impacts this would unleash significantly outstrip many of the initiatives that currently dominate business attention and resources.⁹

Norske myndigheter ser ansvarlig næringsliv og bærekraft i sammenheng

Den norske regjering er tydelige på at ansvarlig næringsliv og bærekraftsarbeidet henger sammen. Regjeringen forventer at norske selskaper kjenner til og etterlever OECDs retningslinjer og FNs veiledende prinsipper. I det ligger det også en klar forventning om at alle bedrifter utfører aktsomhetsvurderinger for å unngå skade på mennesker, samfunn og miljø. Regjeringen har særlig forventninger til at statseide selskaper skal være ledende i arbeidet med ansvarlig virksomhet og bærekraftig verdiskaping.¹⁰

Å følge gjeldende standarder bør ikke oppfattes som en byrde. Næringsminister Iselin Nybø uttaler at stadig flere investorer, kunder og myndigheter vil være opptatt av at bedrifter driver forretning på en ansvarlig og bærekraftig måte og at det vil være god forretning å ha en tydelig strategi for å hindre skade på mennesker, samfunn og miljø.¹¹ Både Folketrygdfondet og Statens pensjonsfond utland forventer at selskapene de er investert i følger OECDs retningslinjer og FNs veiledende prinsipper, og følger dette opp i sin eierskapsutøvelse. Flere ledende norske selskaper er med i Koalisjonen for ansvarlig næringsliv (KAN). Koalisjonen ble lansert i august i år og har som sitt hovedkrav at det blir vedtatt en menneskerettslov for næringslivet.¹²

EU har tatt lederskap – norske myndigheter bør følge opp

Utviklingen på finansområdet i EU underbygger Nybøs budskap. EU-kommisjonen presenterte en handlingsplan for bærekraftig finans i mars 2018. En av grunnpilarene i handlingsplanen er EUs taksonomi, som ble lagt fram tidligere i år. Taksonomien er et omfattende klassifiseringssystem som bestemmer hvilke økonomiske aktiviteter innenfor ulike sektorer som kan defineres som bærekraftige for investeringsformål. Det innebærer at selskaper må tilfredsstillende tre kriterier: bidra vesentlig til ett av EUs seks miljømål, unngå negativ innvirkning på de andre miljømålene og tilfredsstillende krav til styring og sosiale forhold. Det siste innebærer å etterleve OECDs retningslinjer, FNs veiledende prinsipper og ILOs kjernekonvensjoner og

⁹ John Ruggie (november 2016) Making Globalization Work for All: Achieving the Sustainable Development Goals Through Business Respect for Human Rights.

<https://shiftproject.org/making-globalization-work-for-all-achieving-the-sustainable-development-goals-through-business-respect-for-human-rights/>

¹⁰ St. Meld. 2020 8 (2019-2020) Statens direkte eierskap i selskaper - Bærekraftig verdiskaping.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-8-20192020/id2678758/>

¹¹ Næringsminister Iselin Nybø (23. juni 2020) Innlegg på seminar om ansvarlig næringsliv.

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/innlegg-pa-seminar-om-ansvarlig-naringsliv/id2715821/>

¹² Koalisjonen for ansvarlig næringsliv (KAN): <https://koalisjonenkan.no>

gjennomføre aktsomhetsvurderinger. Dette er viktig da det understreker at det ikke er nok å ta hensyn til miljø, men at selskaper også må kartlegge risiko for sosiale forhold, altså negativ påvirkning på mennesker og samfunn. Ifølge advokatfirmaet Selmer vil EUs taksonomi «revolusjonere hvordan bærekraftige investeringer vurderes» da det vil påvirke kapitalflyten i bærekraftig retning og redusere grønnvasking.¹³

Flere EU-land har innført, eller utreder, lovgivning som innebærer rapporteringsplikter og/eller obligatorisk aktsomhetsvurderinger som bygger på FN's veiledende prinsipper og OECDs retningslinjer.¹⁴ I EU finnes allerede lovgivning om aktsomhetsvurderinger blant annet når det gjelder konfliktmaterialer,¹⁵ og EU-kommisjonen har tatt initiativ til lovgivning på EU-nivå om obligatoriske aktsomhetsvurderinger for selskaper på menneskeretts- og miljøområdet.¹⁶

Taksonomien og rettsutviklingen i Europa vil ha ringvirkninger også for norske selskaper. Den raske utviklingen som nå skjer Europa innebærer at også norske selskapers styring og drift må være i samsvar med etablerte standarder for samfunnsansvar, slik som OECDs retningslinjer og FN's veiledende prinsipper. Som nevnt er dette også avgjørende for at norske virksomheter skal være i stand til å bidra til å nå bærekraftsmålene. Samtidig viser Kontaktpunktets næringslivsundersøkelse fra 2020 med 600 bedrifter at vi er langt unna denne målsettingen. Undersøkelsen viser:

- Lav kjennskap til OECDs retningslinjer (34 %)
- 50 % har skriftlige retningslinjer på ansvarlig næringsliv og/eller bærekraft
- kun 12 % viser til OECDs retningslinjer
- 50 % opplyser at de gjør aktsomhetsvurderinger for å kartlegge potensiell negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø
- av disse er det kun 40 % som kartlegger leverandørkjeden
- Kun 16 % har kartlagt korrupsjonsrisiko
- Kun 28 % har indikatorer for ansvarlig næringsliv

¹³ Selmer (3. juli 2020) Ikke mer grønnvasking. EUs taksonomi vil revolusjonere hvordan bærekraftige investeringer vurderes.

<https://www.selmer.no/no/nyhet/ikke-mer-gronnvasking.-eus-taksonomi-vil-revolusjonere-hvordan-baerekraftig>
EU Technical Expert Group on Sustainable Finance (mars 2020) Taxonomy: Final report of the Technical Expert Group on Sustainable Finance.

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/200309-sustainable-finance-teg-final-report-taxonomy_en.pdf

¹⁴ Utredning fra Etikkinformasjonsutvalget (høsten 2019) Åpenhet om leverandørkjeder, kap. 18.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/6b4a42400f3341958e0b62d40f484371/195794-bfd-etikkrapport-web.pdf>
NOU 2020:7 Verdier og ansvar – Det etiske rammeverket for Statens pensjonsfond utland, kap. 6, særlig kap. 6.7.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-7/id2706536/>

¹⁵ Forordning 821/2017/EU som trer i kraft 1. januar 2021.

<https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/conflict-minerals-regulation/regulation-explained/>

¹⁶ Business and Human Rights Centre (30. april 2020) EU Commissioner for Justice commits to legislation on mandatory due diligence for companies.

<https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/eu-commissioner-for-justice-commits-to-legislation-on-mandatory-due-diligence-for-companies/>

- 39 % av bedrifter med utenlandsvirksomhet ønsker mer veiledning på arbeid med ansvarlig næringsliv

Så mye som 45 prosent av selskapene i undersøkelsen trenger mer kunnskap for å kartlegge risiko knyttet til mennesker, samfunn og miljø og kun sju prosent av bedriftsledere med internasjonal virksomhet har satt seg inn i OECDs retningslinjer. Det er også lav bevissthet om FNs veiledende prinsipper og ILOs kjernekonvensjoner.¹⁷ Amnesty's undersøkelse fra 2020 viser samme bilde, og et hovedfunn er at flertallet av norske selskaper har en økt risiko for å krenke menneskerettighetene i egen virksomhet og leverandørkjede.¹⁸

Næringsministeren mener dette er bekymringsfullt. Nybø understreker at regjeringen skal legge til rette for at norske bedrifter kan bidra i oppfølgingen av bærekraftsmålene og at Kontaktpunktets undersøkelse viser at «regjeringen har en jobb å gjøre med å tydeliggjøre forventninger om ansvarlig næringsliv til norske bedrifter».¹⁹

Kort bakgrunn om OECDs retningslinjer og Kontaktpunktet

OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper – anbefalinger til ansvarlig næringsliv - er anbefalinger fra OECD-landene til næringsliv i alle sektorer. De ble lansert i 1976, og sist oppdatert i mai 2011 slik at Menneskerettighetskapittelet reflekterer FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter. Norske myndigheter er folkerettslig forpliktet til å fremme retningslinjene, blant annet gjennom å ha et nasjonalt kontaktpunkt. Kontaktpunktet skal bidra til å løse konflikter om norske selskapers påståtte brudd på OECDs retningslinjer, og til å gjøre OECDs retningslinjer kjent. Alle OECD-land er folkerettslig forpliktet til å etablere en slik ikke-rettslig klageordning. Det er i dag totalt 49 kontaktpunkt. Det norske kontaktpunktet er et faglig uavhengig utvalg med budsjett og sekretariat fra UD.

Med vennlig hilsen

Frode Elgesem
Leder

Dokumentet er elektronisk signert og
har derfor ikke håndskreven signatur

Åse Sand
Seniorrådgiver
Kontaktpunktets sekretariat

Dokumentet er elektronisk signert og
har derfor ikke håndskreven signatur

¹⁷ Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv (2020) OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv. En undersøkelse om kjennskap og arbeidsmetoder blant norske næringslivsledere.

<https://www.responsiblebusiness.no/files/2020/06/Rapport-Kontaktpunktets-næringslivundersøkelse.pdf>

¹⁸ Amnesty Norge (29. juni 2020) Er norske selskaper i front?

<https://amnesty.no/er-norske-selskaper-i-front>

¹⁹ Næringsminister Iselin Nybø (23. juni 2020) Innlegg på seminar om ansvarlig næringsliv.

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/innlegg-pa-seminar-om-ansvarlig-naringsliv/id2715821/>

